

Cycling in PEJA. LET'S GO Systematic!

*Çiklizmi në Pejë.
LET'S GO Systematic!*

FINAL RECOMMENDATIONS DOCUMENT
DOKUMENTI FINAL I REKOMANDIMEVE

FOUNDED PROJECT / PROJEKTI I FINANCUAR:

Let's do it!

Ideas for the tourism mobility plan in Peja

Let's do it!

Ide për planin e mobilitetit të turizmit në Pejë

WITH FUNDING FROM
AUSTRIAN
DEVELOPMENT
COOPERATION

IMPLEMENTED BY

The Action is funded by the Austrian Development Agency (ADA) through the BACID grant scheme (Building Administrative Capacities in Danube Region & Western Balkans), managed by the Austrian Association of Cities and Towns (AACT) and KDZ Centre for Public Administration Research.

Ky veprim financohet nga Agjencia Austriake e Zhvillimit (ADA) përmes skemës së grantit BACID (Ndërtimi i Kapaciteteve Administrative në Rajonin e Danubit dhe Ballkanin Perëndimor), menaxhuar nga Shoqata Austriake e Qyteteve dhe Ndër-Qyteteve (AACT) dhe Qendra KDZ për Kërkimin e Administratës Publike.

DISCLAIMER:

“This publication/document has been produced with the assistance of the Austrian Development Agency (ADA). The contents of this document are the sole responsibility of the author/s and can in no way be taken to reflect the views of ADA nor the Austrian Government.

PËRGJEGJËSIA::

Ky botim / dokument është prodhuar me ndihmën e Agjencisë Austriake të Zhvillimit (ADA). Përmbajtja e këtij dokumenti është përgjegjësi e vetme e autorit /ëve dhe në asnjë mënyrë nuk mund të konsiderohet se reflekton pikëpamjet e ADA-së dhe as të Qeverisë Austriake.

project partners / partnerët e projektit

implementing organisations / organizatat zbatuese:

project partners / organizatat partnere:

index / tabela e përmbajtjes

1.	INTRODUCTION / HYRJE	5
1.1.	Let's do it – Ideas for the tourism mobility plan <i>/ Let's do it – Ide për planin e Mobilitetit të turizmit</i>	7
1.2.	Final recommendations document <i>/ Dokumenti i rekomandimeve përfundimtare</i>	9
2.	CONTEXT - ANALYSIS OF THE CURRENT CYCLING SITUATION IN PEJA <i>/ KONTEKSTI - ANALIZA E SITUATËS AKTUALE TË ÇIKLIZMIT NË PEJË</i>	10
3.	IDEAS FOR THE FUTURE OF CYCLING (AND WALKING) IN PEJA <i>/ IDE PËR TË ARDHMEN E ÇIKLIZMIT (DHE SHËTITJES) NË PEJË</i>	12
3.1.	Short term and small budget actions <i>/ Veprime afatshkurtra dhe me buxhet të vogël</i>	12
3.2.	Mid and long-term actions <i>/ Veprimet afatmesme dhe afatgjata</i>	15
4.	CONCLUSION / PËRFUNDIMI	17

1. INTRODUCTION / HYRJJE

This is a project “financed by the Austrian Development Agency (ADA) and managed by the Austrian Association of Cities and Towns (AACT) and KDZ (Public Administration Research Center). BACID Fund supports small actions of exchange of knowledge between Austrian entities and partners in the countries of the Western Balkans and the Republic of Moldova.

Following previous experiences of “new” EU member countries, the peer-to-peer approach and transfer of know-how was identified as the most successful tool in gaining practical knowledge, therefore the set objective is to be achieved through exposure to Austrian know-how and inter-sectoral partnership. The added value of the BACID programme is that it fills the gap between the predefined targeted interventions of the EU and other donors at one side, and emerging tailor-made current needs of the beneficiaries to be addressed through mentoring and practical experience.

In the first phase of the BACID programme, the objective was to strengthen capacities of the authorities in the non-EU countries of the Western Balkans and Moldova in order to introduce and implement EU acquis relevant to local and regional governments. This will be achieved by building structures and cooperation for promotion of the process of democratization and regional development.

In the second phase, BACID aims at strengthening the capacities of the entities in the non-EU countries of the Western Balkans and Moldova within economic, environmental and social pillars of sustainable development with a strong focus on equity as the main elements of the Agenda 2030 though introduction of related EU policies and standards.

The overall theme is the contribution to the 17 Sustainable Development Goals integrated in the latest EU policies, as the framework for long-term transformation of the Western Balkan countries.

Ky është një projekt “ i financuar nga Agjencia Austriake e Zhvillimit (ADA) dhe menaxhuar nga Shoqata Austriake e Qyteteve dhe Ndërqyteteve (AACT) dhe KDZ (Qendra e Kërkimit të Administratës Publike). Fondi BACID mbështet veprime të vogla të shkëmbimit të njohurive midis entiteteve austriake dhe partnerëve në vendet e Ballkanit Perëndimor dhe Republikën e Moldavisë.

Duke ndjekur përvojat e mëparshme të vendeve “të reja” anëtare të BE, qasja peer-to-peer dhe transferimi i know-how u identifikua si mjete më i suksesshëm në fitimin e njohurive praktike, prandaj objektivi i caktuar është të arrihet përmes ekspozimit ndaj njohurive austriake si dhe partneritetit ndër-sektorial. Vlera e shtuar e programit BACID është se ai plotëson hendekun midis ndërhyrjeve të paracaktuara dhe që janë në vëmendjen e BE-së dhe donatorëve të tjerë në njërin anë, dhe nevojave aktuale të personalizuar të përfituesve që do të adresohen përmes mentorimit dhe përvojës praktike.

Në fazën e parë të programit BACID, objektivi ishte forcimi i kapaciteteve të autoriteteve në vendet jo-anëtare të BE-së të Ballkanit Perëndimor dhe Moldavisë në mënyrë që të prezantojnë dhe zbatojnë qëllimetpërkatëse të BE-së për qeveritë lokale dhe rajonale. Kjo do të arrihet përmes ndërtimit të strukturave dhe bashkëpunimit për promovimin e procesit të demokratizimit dhe zhvillimit rajonal.

Në fazën e dytë, BACID synon forcimin e kapaciteteve të njësive në vendet jo-BE të Ballkanit Perëndimor dhe Moldavisë brenda shtyllave ekonomike, mjedisore dhe sociale të zhvillimit të qëndrueshëm me një fokus të veçantë në barazinë si elementet kryesore të Agjendës 2030 përmes prezantimit të politikave dhe standardeve përkatëse të BE-së.

Tema e përgjithshme është kontributi në 17 Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm të integruar në politikat e fundit të BE, si kornizë për transformimin afatgjatë të vendeve të Ballkanit Perëndimor.

The actions need to be connected to the SDGs, whereby priority is given to SDG 11 (making cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable). The targets covered by all other SDGs are also eligible. These themes include a wide range of topics related to economic and social development, environmental protection as well as building strong institutions and partnerships.

For more reference to specific SDGs and its implementation by the European Union please visit the UN pages.

In that direction, the actions have to comprise the transfer of know-how in the application of European standards covered by the EU accession negotiation chapters.

The BACID Fund supports multi-sectoral partnership in the country, i.e. between public institutions at national and local levels, public institutions with CSOs as well as the academic and business sector, as it is crucial for successfully localizing SDGs.

The actions that bring innovation to the country, in terms of enabling public administration to introduce and support innovative techniques and methods around achieving the SDGs, will be assessed as highly relevant.¹

Veprimet duhet të lidhen me SDG-të, ku përparësi i jepet SDG 11 (duke i bërë qytetet dhe vendbanimet njerëzore përfshirëse, të sigurta, elastike dhe të qëndrueshme). Synimet e mbuluara nga të gjitha SDG-të e tjera janë gjithashtu të përshtatshme. Këto tema përfshijnë një gamë të gjerë temash në lidhje me zhvillimin ekonomik dhe social, mbrojtjen e mjedisit si dhe ndërtimin e institucioneve dhe partneriteteve të forta.

Për më shumë referenca në SDG specifike dhe zbatimin e tyre nga Bashkimi Evropian, ju lutemi vizitoni faqet UN pages .

Në këtë drejtim, veprimet duhet të përfshijnë transferimin e njohurive teknike në zbatimin e standardeve evropiane të mbuluara nga kapitujt e negociatave të pranimit në BE.

Fondi BACID mbështet partneritetin shumë-sektorial në vend, d.m.th. midis institucioneve publike në nivele kombëtare dhe lokale, institucioneve publike me OSHC si dhe sektorit akademik dhe të biznesit, pasi është thelbësore për lokalizimin me sukses të SDG-ve.

Veprimet që sjellin risi në vend, në drejtim të mundësimin të administratës publike për të futur dhe mbështetur teknika dhe metoda inovative rreth arritjes së SDG-ve, do të vlerësohen si shumë të rëndësishme.¹

1.1 Let's do it – Ideas for the tourism mobility plan / Let's do it – Ide për planin e Mobilitetit të turizmit

The project “LET'S DO IT - IDEAS FOR THE TOURISM MOBILITY PLAN” wants to provide municipal decisionmakers with ideas for a Tourism Mobility Plan focus on walking and cycling for ALL.

According to UN cycling, as a mode of transport and healthy everyday activity, can play a significant role in achieving the 17 Sustainable Development Goals (SDGs). And the [World Cycling Alliance](#) has calculated that cycling is directly linked to delivering on 11 of the Goals:

- It is an affordable and simple mode of transport enabling access to education, jobs, markets, and community activities in both urban and rural areas. (SDG1)
- Cycling allows for better access to food markets and communities. (SDG2)
- It generates beneficial health effects due to decreased air pollution emissions, decreased greenhouse gas emissions and increased levels of physical activity. (SDG3)
- It improves access for women and girls to water, schools, markets and jobs that may otherwise be inaccessible through available transport means. (SDG5)
- As an energy efficient form of transport, it uses renewable human power in the most efficient way, and e-cycling offers access to the use of efficient e-mobility technology. (SDG7)
- The cycling sector creates more jobs for the same turnover than any other transport sector. (SDG8)
- Increased numbers of cyclists make it easier for governments to build resilient infrastructure and sustainable transport systems for economic development and human well-being. (SDG9)
- Cycling is an efficient way of using expensive and scarce space in urban areas, making settlements more inclusive, safe, and sustainable, as a healthy, clean and cheap

Projekti “LET'S DO IT – IDE PËR PLANIN E MOBILITETIT TË TURIZMIT” dëshiron t'u sigurojë vendimmarrësve komunalë ide për një Plan të Mobilitetit të Turizmit të përqendruar në ecje dhe çiklizëm për të GJITHË.

Sipas UN çiklizmi, si një mënyrë transporti dhe aktiviteti i shëndetshëm i përditshëm, mund të luajë një rol të rëndësishëm në arritjen e 17 Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (SDG). Dhe Aleanca Botërore e Çiklizmit ka llogaritur që çiklizmi është i lidhur drejtpërdrejt me realizimin e 11 prej Qëllimeve:

- *Është një mënyrë e përbalueshme dhe e thjeshtë transporti që mundëson qasjen në arsim, punë, tregje dhe aktivitete të komunitetit si në zonat urbane ashtu edhe në ato rurale. (SDG1)*
- *Çiklizmi lejon një qasje më të mirë në tregjet e ushqimit dhe komunitetet. (SDG2)*
- *Gjeneron efekte të dobishme shëndetësore për shkak të uljes së emetimeve të ndotjes së ajrit, uljes së emetimeve të gazeve serë dhe niveleve të rritura të aktivitetit fizik. (SDG3)*
- *Përmirëson aksesin e grave dhe vajzave në ujë, shkolla, tregje dhe punë që përndryshe mund të jenë të paarrtshme përmes mjeteve të disponueshme të transportit. (SDG5)*
- *Si një formë e transportit me efikasitet të energjisë, ai përdor fuqinë e rinovueshme njerëzore në mënyrën më efikase dhe çiklizmi elektronik ofron qasje në përdorimin e teknologjisë efikase të lëvizshmërisë elektronike. (SDG7)*
- *Spektori i çiklizmit krijon më shumë vende pune për të njëjtën qarkullim sesa çdo sektor tjetër i transportit. (SDG8)*
- *Numri i shtuar i çiklistëve e bën më të lehtë për qeveritë të ndërtojnë infrastrukturë elastike dhe sisteme të qëndrueshme transporti për zhvillimin ekonomik dhe mirëqenien njerëzore. (SDG9)*
- *Çiklizmi është një mënyrë efikase e përdorimit*

mode of transport. (SDG11)

- The transportation of people and goods by bicycle matches perfectly with the diversity and scale of regional and local economies. (SDG12)
- Environmentally, it is a symbol for decarbonizing transport and societies; it offers the possibility for immediate climate action. Governments at all levels can act by integrating cycling into their climate action policies, strategies, education and awareness-raising (SDG13)
- Finally, the participation of all actors involved in the cycling movement supports the global partnership for sustainable development. (SDG17)

Therefore, applying the mobility plan based on bike-mobility was a strategic decision, to reach the SDG goals, while creating extra value for the projected area in Peja, Kosovo. The pre-pandemic project divided the knowledge transfer work in following three actions.

- **ACT. 1: Preparation Phase**

- Literatures review about Tourisms + Mobility + Peja (connections with our Project), Review of on-going process in Peja (new Municipal Development Plan); Census of existing materials (websites, leaflet, maps, brochures).

- **ACT. 2: Workshop**

- Day 1: flight to Pristina, afternoon/evening around Peja, getting inspired;
- Day 2: Workshops and first draft of the concept (Experts and Stakeholder);
- Day 3: Optimization and visualisation of the concept & (public) presentation.

- **ACT. 3: Follow up**

- After the trip: short follow up in Vienna (final recommendations)
- Implementation by the City of Peja together with local NGOs.

të hapësirës së shtrenjtë dhe të pakët në zonat urbane, duke i bërë vendbanimet më përfshirëse, të sigurt dhe të qëndrueshme, si një mënyrë e shëndetshme, e pastër dhe e lirë e transportit. (SDG11)

- *Transporti i njerëzve dhe mallrave me biçikletë përputhet në mënyrë të përsosur me lirin dhe shkallën e ekonomive rajonale dhe lokale. (SDG12)*
- *Nga pikëpamja mjedisore, ai është një simbol për dekarbonizimin e transportit dhe shoqërive; ofron mundësinë për veprim të menjëhershëm klimatik. Qeveritë në të gjitha nivelet mund të veprojnë duke integruar biçikletën në politikat e tyre të veprimit klimatik, strategjitë, edukimin dhe ndërgjegjësimin (SDG13)*
- *Së fundmi, pjesëmarrja e të gjithë aktorëve të përfshirë në lëvizjen e çiklizmit mbështet partneritetin global për zhvillim të qëndrueshëm. (SDG17)*

Prandaj, zbatimi i planit të lëvizshmërisë bazuar në lëvizjen me biçikletë ishte një vendim strategjik, për të arritur objektivat e SDG, ndërkohë krijonte vlera shtesë për zonën e parashikuar në Pejë, Kosovë. Projekti para-pandemisë ndau punën e transferimit të njohurive në ndjekjen e tre veprimeve.

- **VEPRIMI 1: Faza e përgatitjes**

- *Rishikimi i literatures për Turizmin + Lëvizshmëria + Peja (lidhjet me Projektin tonë), Rishikimi i procesit në vazhdim në Pejë (Plani i ri Zhvillimor Komunal); Regjistrimi i materialeve ekzistuese (faqe në internet, broshurë, harta, broshura).*

- **VEPRIMI 2: Seminari**

- *Dita 1: Fluturimi për në Prishtinë, pasdite / mbrëmje rreth Pejës, duke u frymëzuar;*
- *Dita 2: Seminari dhe drafti i parë i konceptit (Ekspertët dhe Palët e Interesuara);*
- *Dita 3: Optimizimi dhe vizualizimi i konceptit dhe prezantimit (publik).*

- **VEPRIMI I 3: Vazhdimi**

- *Pas udhëtimit: ndjekja e shkurtër në Vjenë (rekomandimet përfundimtare)*
- *Implementimi nga Qyteti i Pejës së bashku me OJQ-të lokale.*

Due to the COVID-19 pandemic we had to change not only the format of Act. 2 but also the format of the physical output, we thought during the conception phase of the project. The Act. 2 was entirely done online with preparation meetings between the partners and a two-days' workshop on the 9th and 10th of November 2020.

Për shkak të pandemisë COVID-19 në vitin 2020 na u desh të ndryshonim jo vetëm formatin e Veprimit 2 por edhe formatin e rezultateve fizike, që kishim menduar gjatë fazës së konceptimit të projektit. Veprimi u bë plotësisht në internet me takime përgatitore midis partnerëve dhe një seminar dy-ditor në 9 dhe 10 Nëntor 2020.

1.2 Final recommendations document */ Dokumenti i rekomandimeve përfundimtare*

This publication is part of the Action 3, which is named “the follow up”. The two experts in this project had an online meeting for development and fixing of the ideas raised during the workshop. This is the final recommendation for the stakeholders located in Peja in form of a publication. This publication shall serve as a local guide, which includes a list of strategies, recommendations and ideas for further development. The document has also recommendations, which can be implemented by the City of Peja together with local NGOs (of urban and touristic cycling, as well as walking activities).

Ky botim është pjesë e veprimit 3, i cili quhet “vazhdimi”. Të dy ekspertët në këtë projekt patën një takim në internet për zhvillimin dhe rregullimin e ideve të ngritura gjatë seminarit. Ky është rekomandimi përfundimtar për palët e interesit të vendosura në Pejë në formën e një publikimi. Ky botim do të shërbejë si një udhëzues lokal, i cili përfshin një listë të strategjive, rekomandimeve dhe ideve për zhvillimin e mëtejshëm. Dokumenti ka gjithashtu rekomandime, të cilat mund të zbatohen nga Qyteti i Pejës së bashku me OJQ-të lokale (të çiklizmit urban dhe turistik, si dhe aktivitete në këmbë).

Together with this short publication, the partners in Peja have the access and the right to use and modify the presentations used during the online workshop and will receive the documents collected during the preparation phase.

Së bashku me këtë botim të shkurtër, partnerët në Pejë kanë mundësinë dhe të drejtën për të përdorur dhe modifikuar prezantimet e përdorura gjatë seminarit në internet dhe do të marrin dokumentet e mbledhura gjatë fazës së përgatitjes.

2. CONTEXT - ANALYSIS OF THE CURRENT CYCLING SITUATION IN PEJA I KONTEKSTI - ANALIZA E SITUATËS AKTUALE TË ÇIKLIZMIT NË PEJË

The SWOT analysis technique was used to evaluate the current situation in Peja and to develop the strategic plan. The analysis identifies and assess internal and external factors, as well as current and future potentials. The aim of this framework is to help understand the strengths and the weaknesses of the selected area in order to find new interventions and ideas that are in line with the research objective. The result of the observation and exchange of ideas between the Peja stakeholders and the two experts based in Vienna during the two days of the workshop are summarized in the following table (Table 1).

Peja region has good preconditions for cycling due to its flat landscapes, the multitude of parks and services which make the distances short. Additionally, its surrounding landscape makes cycling more enjoyable. The region shows however several weak aspects, like bad traffic safety, no separate bike paths (figure 1), lack of bicycle parking / racks, lack of a bike rental network and an Urban Mobility Plan not yet adopted. These decrease the potential of the three cycling categories of the Peja Region: urban cycling in and around Peja (everyday cycling to school, to work, for shopping, for leisure purposes), bicycle tourism, leisure and cultural cycling trails, and mountain-Biking. Instead, the key threats that were identified in the area include the priority given to the car traffic and insufficient resources dedicated to cycling activities.

Teknika e analizës SWOT u përdor për të vlerësuar situatën aktuale në Pejë dhe për të zhvilluar planin strategjik. Analiza identifikon dhe vlerëson faktorët e brendshëm dhe të jashtëm, si dhe potencialet aktuale dhe të ardhshme. Qëllimi i kësaj kornize është të ndihmojë në kuptimin e pikave të forta dhe të dobëta të zonës së zgjedhur në mënyrë që të gjej ndërhyrje dhe ide të reja që janë në përputhje me objektivin e hulumtimit. Rezultati i vëzhgimit dhe shkëmbimit të ideve midis palëve të interesuara të Pejës dhe dy ekspertëve të vendosur në Vjenë gjatë dy ditëve të seminarit përmbledhen në tabelën vijuese (Tabela 1).

Rajoni i Pejës ka parakushte të mira për çiklizëm për shkak të peizazheve të tij të rrafshëta, morisë së parqeve dhe shërbimeve që i bëjnë distancat të shkurtra. Për më tepër, peizazhi i saj përreth e bën çiklizmin më të këndshëm. Megjithatë, rajoni tregon disa aspekte të dobëta, si siguria e keqe e trafikut, pa korsi të veçanta biçikletash (figura 1), mungesa e parkimit / vendeve të biçikletave, mungesa e një rrjeti me qira biçikletash dhe një Plani të Lëvizjes Urbane që nuk është miratuar ende.

Këto ulin potencialin e tre kategorive të çiklizmit në Rajonin e Pejës: çiklizmi urban në dhe përreth Pejës (çiklizëm i përditshëm në shkollë, në punë, për pazar, për kohë të lirë), turizmi i biçikletave, shtigje të çiklizmit për kohë të lirë dhe kulturore dhe biçikleta në mal . Në vend të kësaj, kërcënimet kryesore që janë identifikuar në zonë përfshijnë përparësinë që i jepet trafikut të makinave dhe burimet e pamjaftueshme të dedikuara

Figure 1: Bike hostile environment in Peja
source: Mapillary.com

Figura 1: Ambienti armiqësor me biçikletat në Pejë Burimi: Mapillary.com

WEAKNESSES / PIKAT E DOBËTA

STRENGTHS / PIKAT E FORTA

- Beautiful landscape and cultural heritages to visit / *Peisazh i bukur dhe trashëgimi kulturore për tu vizituar;*
- Peja has good preconditions for cycling (short distances, flat, university, parks) / *Peja ka kushte të mira për çiklizëm (distanca të shkurtra, banesa, universitetin, parqe);*
- Existing cultural cycling trails and mountain-bike trails / *Shtigje ekzistuese kulturore të çiklizmit dhe shtigje malore për biçikleta;*
- Healthy trail along the river / *Shtigje të posacme përgjatë bregut të lumit;*
- Cycling activists promote cycling and organise events mostly voluntary / *Aktivistët e çiklizmit promovojnë çiklizmin dhe organizojnë evente kryesisht vullnetare;*
- High support for cycling by Peja Tourism Office / *Mbështetje e konsiderueshme për çiklizmin nga Zyra e Turizmit në Pejë;*
- Bike rental and bike shops / *Biçikleta me qera dhe dyqane biçikletash;*
- Bike transportation in buses and trains possible / *Mundësi për transportimin e biçikletave në autobusa dhe trena;*
- Basic information material available / *Materiali bazë i informacionit në dispozicion.*

- Bike-hostile environment and bad traffic safety for cyclists in the city keep people from cycling / *Mjedisi armiqësor ndaj biçikletave dhe mungesa e sigurisë në trafik për çiklistët në qytet mban njerëzit larg nga biçikleta;*
- No separate bike paths along roads with high car traffic volume or high car traffic speed / *Nuk ka korsi të veçanta biçikletash përgjatë rrugëve me vëllim të lartë të trafikut të makinave ose me shpejtësi të lartë të makinave;*
- No existing safe cycle network / *Mungesa e një rrjeti të sigurtë të çiklizmit;*
- No systematic activities for cycling from the city administration / *Nuk ka aktivitete sistematike për çiklizmin nga administrata e qytetit;*
- Limited political support for systematic cycling activities / *Mbështetje e kufizuar politike për aktivitete sistematike të çiklizmit;*
- Cycling is “not yet in the minds” of people in Peja due to lack of safety traffic / *Çiklizmi nuk është “ende në mendjet” e njerëzve në Pejë për shkak të mungesës së sigurisë në trafik;*
- Conflicts between mountain-bikers and hikers on the share-trails / *Konfliktet në përdorimin e shtigjeve midis çiklistëve malor dhe alpinistëve;*
- Urban Mobility Plan as a legal basis is not yet adopted / *Plani i Lëvizjes Urbane si bazë ligjore nuk është miratuar ende;*
- Lack of bicycle parking/racks / *Mungesa e parkimit/vendeve për biçikletat;*
- Lack of Bike rental network in the region around Peja / *Mungesa e rrjetit të dhënies me qira të biçikletave në rajonin përreth Pejës;*
- Lack of E-charging stations / *Mungesa e stacioneve të karikimit elektronik*

OPPORTUNITIES / MUNDËSITË

- High potential for (trans)national cycling tourism / *Potencial i lartë për turizmin kombëtar dhe ndërkombëtar të çiklizmit;*
- High potential for mountain biking as a leisure activity / *Potencial i lartë për çiklizmin malor si një aktivitet në kohën e lirë;*
- High potential for everyday and leisure cycling in and around Peja / *Potencial i lartë për çiklizëm ditor përgjate kohës së lirë në Pejë dhe ne rrethina;*
- Using the climate crisis to put more focus on walking and cycling as sustainable and climate-friendly mobility modes / *Shfrytëzimi i fenomenit të krizës klimatike për tu përqëndruar më shumë në ecjen dhe çiklizmin si një nga mënyrat më të qëndrueshme dhe miqësore të lëvizjes ;*
- Using the covid-crises to raise awareness for cycling, walking and the importance of attractive public spaces / *Përdorimi i krizës së pandemisë Covid-19 për të rritur ndërgjegjësimin për çiklizëm, ecje dhe rëndësinë e hapësirave tërheqëse publike;*
- Transforming current activities from the cycling organisation, Peja Tourism and cycling enthusiasts into systematic and continuous cycling activities with strong support from politicians and the public / *Transformimi i aktiviteteve aktuale nga organizata e çiklizmit, Zyra e turizmit në Pejë dhe entuziastë të çiklizmit në aktivitete sistematike dhe të vazhdueshme me një mbështetje të fortë nga politikanët dhe publiku.*

THREATS / KËRCËNIMET

- Not enough resources for cycling activities (financial, administration) / *Burime jo të mjaftueshme për aktivitetet e çiklizmit (financiare, administrative);*
- Car traffic is given high priority / *Trafikut të makinave i jepet prioritet i lartë;*
- Cycling activists getting exhausted and tired when progress is too slow / *Aktivistët e çiklizmit lodhen kur përparimi është shumë i ngadaltë.*

3. IDEAS FOR THE FUTURE OF CYCLING (AND WALKING) IN PEJA IDE PËR TË ARDHMEN E ÇIKLIZMIT (DHE SHËTITJES) NË PEJË

In the follow up meeting held in Vienna among the experts, the ideas and best practices presented, during the online workshop, by the Austrian partners were categorized into short term and small budget actions and mid and long-term actions.

Në takimin vijues të mbajtur në Vjenë midis ekspertëve, idetë dhe praktikat më të mira të prezantuara, gjatë seminarit online, nga partnerët austriakë u kategorizuan në veprime afatshkurtra me buxhete të vogla dhe veprime afatmesme dhe afatgjata.

3.1. Short term and small vudget actions *I Veprime afatshkurtra dhe me buxhet të vogël*

These actions focus on raising awareness on cycling and walking and create a base for further developments. Moreover, they are mainly focused on urban cyclists and pedestrians.

Këto veprime përqendrohen në ndërgjegjësimin për çiklizmin dhe ecjen dhe krijojnë një bazë për zhvillime të mëtejshme. Për më tepër, ata janë përqendruar kryesisht në çiklistët urbanë dhe këmbësorët.

1. Continuing the ongoing activities

During the online workshop, all actors of Peja were listened carefully. They presented an active panorama of initiatives and people willing to shape a more liveable Peja, by focusing on children, pedestrian and cyclist needs. Even if it is not easy, the actors should go on with all with the initiatives and this publication shall support them on their way to successful change in their city.

1. Vazhdimi i aktiviteteve në vijim

Gjatë punëtorisë në internet, të gjithë aktorët e Pejës u dëgjuan me kujdes. Ata paraqitën një panoramë aktive të iniciativave dhe njerëzve të gatshëm për të formuar një Pejë më të gjallë, duke u përqëndruar në nevojat e fëmijëve, këmbësorëve dhe çiklistëve. Edhe nëse nuk është e lehtë, aktorët duhet të vazhdojnë me të gjitha iniciativat dhe ky botim do t'i mbështesë ata në rrugën e tyre drejt ndryshimit të suksesshëm në qytetin e tyre.

2. Officially nominated a “Bike Officer”

The nominated “Bike Officer” will be the coordinator of the different activities and projects related to the bike world and she/he will have the right and power to speak with habitants/politicians/ political parties/administration/technicians/other stakeholders.

2. Emërimi zyrtar i “oficerit të biçikletave”

“Oficeri i biçikletave” i nominuar do të jetë koordinatori i aktiviteteve dhe projekteve të ndryshme në lidhje me aspektet e biçikletave dhe ajo / ai / ai do të ketë të drejtën dhe kompetencat për të folur me banorë / politikanë / parti politike / administratë / teknikë / aktorë të tjerë.

Example: <https://www.mobilitaetsagentur.at/>

Shembull: <https://www.mobilitaetsagentur.at/>

3. “Free/Open air Peja” Ciclovía – Car Free Zones

We don't want to call it “COVID CICLOVIA”, but this action is making use of the pandemic situation. It should take place during the weekend or on Friday afternoon. You can open one or more streets for the people (with or without a bike) and giving some space to local activities to sell their products. Important: check carefully the local lockdown's rules!

3. “Free/Open air Peja” Ciclovía – Car Free Zones

Ne nuk duam ta quajmë atë “COVID CICLOVIA”, por ky veprim po shfrytëzon situatën pandemike. Duhet të zhvillohet gjatë fundjavës ose të premten pasdite. Ju mund të hapni një ose më shumë rrugë për njerëzit (me ose pa biçikletë) dhe duke u dhënë hapësirë aktiviteteve lokale për të shitur

Ciclovía Bogotá: <https://www.idrd.gov.co/ciclovía-bogotá>

4. **Bike ride events**

It can be a “Family bike ride”, a “New Year’s bike ride” or a ride with another name that will go through Peja. It could be the perfect momentum for a collaboration between the Municipality of Peja, the Local Police and some organisations that want to give more space and visibility to the bicycle and pedestrian claims.

5. **Summer in Peja**

These actions are focused on creating some outside consumer-free places and tackling the problem of the “urban heat island”:

- Parklets / Grätzl-Oase: <https://www.graetzloase.at/> - Manual for a parklet from the City of San Francisco: <https://groundplaysf.org/publication/san-francisco-parklet-manual/>
- Cool streets: putting benches, sitting facilities and water elements in a street to create a pleasant space for the inhabitants. <https://www.streetlife.wien/coolestrasse/>

6. **Cycle round table**

It should be a “CYCLING CAFÉ” every 3 months where the stakeholders and the persons interested can meet, discuss and put in order the existing materials and initiatives.

Here you have the example of the district bicycle meeting organized by the Radlobby Wien: <https://www.radlobby.at/wien/bezirksradtreffs>

7. **Upgrade the material/leaflets made by the tourism office**

With some small improvements (distance, scale, pedestrian or cycling routes), you can have an effective upgrade that will help the readability and comprehension of the already existing materials.

produktet e tyre. E rëndësishme: kontrolloni me kujdes rregullat lokale të bllokimit

Ciclovía Bogotá: <https://www.idrd.gov.co/ciclovía-bogotá>

4. **Eventet me biçikleta**

Mund të jetë një “Udhëtim familjar me biçikletë”, një “Udhëtim me biçikletë i Vitit të Ri” ose një udhëtim me një emër tjetër që do të kalojë nëpër Pejë. Ky mund të jetë momenti perfekt për një bashkëpunim midis Komunës së Pejës, Policisë Lokale dhe disa organizatave që duan t’i japin më shumë hapësirë dhe transparencë pretendimeve dhe kërkesave të ciklistëve dhe këmbësorëve.

5. **Vera në Pejë**

Këto veprime janë përqendruar në krijimin e disa vendeve të lira për konsumatorët dhe trajtimin e problemit të “ishullit të nxehtë urban”:

- Parklets / Grätzle-oase: <https://www.graetzloase.at/> - Manual për një parklet nga Qyteti i San Franciskos: <https://groundplaysf.org/publication/san-francisco-parklet-manual/>
- Rrugë të freskëta: vendosja e stolave, objekteve për tu ulur dhe elementëve të ujit në një rrugë për të krijuar një hapësirë të këndshme për banorët. <https://www.streetlife.wien/coolestrasse/>

6. **Cycle round table**

It should be a “CYCLING CAFÉ” every 3 months where the stakeholders and the persons interested can meet, discuss and put in order the existing materials and initiatives.

Here you have the example of the district bicycle meeting organized by the Radlobby Wien: <https://www.radlobby.at/wien/bezirksradtreffs>

7. **Upgrade the material/leaflets made by the tourism office**

With some small improvements (distance, scale, pedestrian or cycling routes), you can have an effective upgrade that will help the readability and comprehension of the already existing materials.

3.2. Mid and long-term actions / Veprimet afatmesme dhe afatgjata

These actions want to create a systematic approach to biking and walking in the Municipality of Peja and on at regional/national level. They will have also an impact on the worlds of mountain-bike and long-distance trails.

1. Walking and cycling masterplan

The Master Plan should be the base for a permanent transformation and a different vision for the mobility in Peja. The vision for mobility in Peja needs to embed the vision for cycling in Peja. The stakeholders have to consider that the cycling strategy is a political decision.

The first step has to be “mapping the bicycle network” with the definition of the main cycle network, the visualization as metro network (figure 2) to highlight the importance, the use of colour and number code for better recognition of the routes, a priority list for route upgrades and measures and the definition of important goals to reach by bicycle within the city.

The next step is the definition of an action plan. The action plan needs to be very detailed and outline actions needed to reach one or more goals. This can be identified as a sequence of steps that must be taken, or activities that must be performed well, for a strategy to succeed. This plan is the first milestone for a stable walking and biking oriented mobility change.

Some example:

City of Wolkersdorf (Austria, 10.000 inhabitants):

https://www.wolkersdorf.at/Unsere_Gemeinde/Leben_Wohnen/Masterplan_Wolkersdorf

Highlighted goals of the action plan:

- “We want our children to walk and cycle safely to school alone “
- “Every citizen shall cycle safely through the city feeling comfortable “
- “A traffic-calmed and lively city centre with high quality for pedestrians and cyclists “

City of Salzburg (Austria, 150.000 inhabitants):

<https://www.stadt-salzburg.at/smartcity/smartemobilitaet/radverkehrsstrategie-2025/>

Highlighted goals of the action plan:

- “We want 25 – 30 % of all trips in the City to

Këto veprime kërkojnë të krijojnë një qasje sistematike për çiklizmin dhe ecjen në Komunën e Pejës dhe më tej në nivelin rajonal / kombëtar. Këto veprime gjithashtu kanë një ndikim në rastin e shtigjeve për çiklizmin malor dhe në distanca të gjata.

1. Masterplani i ecjes dhe çiklizmit

Master Plani duhet të jetë baza për një transformim të përhershëm dhe një vizion tjetër për lëvizjen në Pejë. Vizioni për lëvizjen në Pejë duhet të përfshijë vizionin për çiklizëm në Pejë. Palët e interesuara duhet të marrin në konsideratë që strategjia e çiklizmit është një vendim politik.

Hapi i parë duhet të jetë “hartëzimi i rrjetit të biçikletave” me përkufizimin e rrjetit kryesor të ciklit, vizualizimi si rrjet metro (figura 2) për të nxjerrë në pah rëndësinë, përdorimin e kodit të ngjyrave dhe numrave për njohjen më të mirë të rrugëve, lista prioritare për azhornimin dhe masat e rrugës dhe përcaktimin e qëllimeve të rëndësishme për tu arritur me biçikletë brenda qytetit.

Hapi tjetër është përcaktimi i një plani veprimi. Plani i veprimit duhet të jetë shumë i detajuar dhe të përshkruajë veprimet e nevojshme për të arritur një ose më shumë qëllime. Kjo mund të identifikohet si një sekuençë hapash që duhet të ndërmerren, ose aktivitete që duhet të kryhen mirë, që një strategji të ketë sukses. Kjo plan është etapa e parë për një ndryshim të lëvizshëm të qëndrueshëm të orientuar në ecje dhe biçikletë.

Disa shembuj:

Qyteti i Wolkersdorf (Austri, 10.000 banorë):

https://www.wolkersdorf.at/Unsere_Gemeinde/Leben_Wohnen/Masterplan_Wolkersdorf

Objektivat kryesore të planit të veprimit:

- “Ne duam që fëmijët tanë të ecin dhe të pedalojnë të sigurt vetëm në shkollë”
- “Çdo qytetar do të qarkullojë i sigurt në qytet duke u ndjerë rehat”
- “Një qendër e qetë e trazuar dhe e gjallë e qytetit me cilësi të lartë për këmbësorët dhe çiklistët”

Qyteti i Salzburgut (Austria, 150.000 banorë):

<https://www.stadt-salzburg.at/smartcity/smartemobilitaet/radverkehrsstrategie-2025/>

make with the bicycle”;

- “A safe cycle network shall cover the whole city”;
- “Cycling must be an integral part of all activities and fields of action within the city administration”.

2. Start planning and implementing the first project/s

The first projects need to contain some flagship projects and quick wins.

For instance:

- Separated bike-paths, for example from Peja to Radavc, also can be constructed from the east entrance (Prishtina) and south entrance (Gjakova);
- A test project, which needs only new painting of the existing streets;
- Considering cycle infrastructure when new streets are built, and existing streets are reconstructed.

3. The major of Peja should visit some “Bike-Friendly” cities

The major of Peja is the decision-making body and has also the power to act as a powerful role model. He should visit some bike-friendly cities in order to assimilate and comprehend some best practices that could be replicated in Peja. Copenhagenize has developed an index that classified the top 20 bike-friendly cities. Ljubljana, for instance, could be the first city to visit, is geographically and culture wise very close to Peja’s assets.

The full index can be found on the Copenhagenize pages.

4. Mountain-bike friendly concept

Mountain-bikers are key audiences for leisure activities or tourism. Mountain-bike comprehensive activities have to include accommodations, leisure, bike rental and bike-transport.

5. Long distance trails concepts

The EuroVelo organisation, the European cycle route network, is an initiative of the European Cyclists’ Federation (ECF) in cooperation with national and regional partners. EuroVelo incorporates existing and planned national and regional cycle routes into a single European network.

[mobilitaet/radverkehrsstrategie-2025/](#)

Objektivat kryesorë të planit të veprimit:

- “Ne duam 25 - 30% të të gjitha udhëtimeve në Qytet të bëjmë me biçikletë”;
- “Një rrjet i sigurt i ciklit do të mbulojë të gjithë qytetin”;
- “Çiklizmi duhet të jetë pjesë integrale e të gjitha aktiviteteve dhe fushave të veprimit brenda administratës së qytetit”.

2. Filloni të planifikoni dhe zbatoni projektin / et e parë

Projektet e para duhet të përmbajnë disa projekte anëtare dhe përfitime të shpejta.

Për shembull:

- Shtigjet e ndara të biçikletave, për shembull nga Peja në Radavc, gjithashtu mund të ndërtohen nga hyrja në lindje (Prishtinë) dhe hyrja në jug (Gjakovë);
- Një projekt testimi, i cili ka nevojë vetëm për pikturim të ri të rrugëve ekzistuese;
- Konsiderimi i infrastrukturës së ciklit kur ndërtohen rrugë të reja dhe rindërtohen rrugët ekzistues.

3. Kryetari i komunës së Pejës duhet të vizitojë disa qytete “miqësore me biçikletat”

Kryetari i komunës së Pejës është organi vendimmarrës dhe gjithashtu ka fuqinë të veprojë si një model i fuqishëm. Ai duhet të vizitojë disa qytete miqësore me biçikletat në mënyrë që të përvetësojë dhe kuptojë disa praktika më të mira që mund të përsëriten në Pejë. Copenhagenize ka zhvilluar një indeks që klasifikoi 20 qytetet më të mira miqësore me biçikletat. Ljubljana, për shembull, mund të jetë qyteti i parë për të vizituar, është gjeografikisht dhe kultura shumë e afërt me pasuritë e Pejës.

Indeksi i plotë mund të gjendet në faqet e Copenhagenize.

4. Mountain-bike friendly concept

Bicikletat malore janë audiencia kryesore për aktivitete të kohës së lirë ose turistike. Aktivitetet gjithëpërfshirëse të biçikletave malore duhet të përfshijnë akomodime, kohë të lirë, qira biçikletash dhe transport biçikletash.

5. Konceptet e gjurmëve në distancë të gjatë Organizata EuroVelo, rrjeti evropian i itinerarit

The EuroVelo website can be consulted for more information and to get in touch

6. Know-how transfer with other regions

Austrian tourist offices can offer more information. For instance, the tourist office of the Weinviertel region in Austria has developed an extensive number of packages for cycling tourist. The Weinviertel website can be consulted for first information.

7. Invite some tour operators to Peja

To get Peja known better, the stakeholder could invite some tour operators from abroad. They can act as multiplier by simply inserting Peja region in their touristic packages.

Suggestions for such tour operators are:

- Donau Touristik – Austria (<https://www.donaureisen.at/>)
- Girolibero – Italy (<https://m.girolibero.it/>)

8. Cooperation with the national administration

Activate a cooperation with the national administration will further increase the know-how and best practices will be easily shared among the nation.

For instance, in Austria, the Federal Ministry for Climate Protection, Environment, Energy, Mobility, Innovation and Technology (BMK) has initiated “Klimaaktiv”. It uses an innovative governance instrument that, together with integrative working method, absorb good ideas, strength and commitment in the federal states, municipalities, companies and NGOs and strengthen them at the federal level and throughout Austria.

The klimaaktiv website can be consulted for further information.

të çiklistëve, është një iniciativë e Federatës Evropiane të Çiklistëve (ECF) në bashkëpunim me partnerët kombëtarë dhe rajonalë. EuroVelo përfshin rrugët ekzistuese dhe të planifikuara të itinerarit kombëtar dhe rajonal në një rrjet të vetëm evropian.

Webfaqja EuroVelo mund të konsultohet për më shumë informacion dhe për të kontaktuar.

6. Transferimi i njohurive teknike me rajone të tjera

Zyrat turistike austriake mund të ofrojnë më shumë informacion. Për shembull, zyra turistike e rajonit Weinviertel në Austri ka zhvilluar një numër të gjerë të paketave për turistët e çiklizmit. Webfaqja Weinviertel mund të konsultohet për informacionin e parë.

7. Ftoni disa operatorë turistikë në Pejë

Për ta njohur Pejën më mirë, palët e interesuara mund të ftojnë disa operatorë turistikë nga jashtë. Ata mund të veprojnë si shumëzues duke futur thjesht rajonin e Pejës në paketat e tyre turistike. Sugjerimet për operatorë të tillë turistikë janë:

- Donau Touristik - Austri (<https://www.donaureisen.at/>)
- Girolibero - Itali (<https://m.girolibero.it/>)

8. Bashkëpunimi me administratën kombëtare

Aktivizimi i një bashkëpunimi me administratën kombëtare do të rrisë më tej njohuritë dhe praktikat më të mira do të ndahen lehtësisht midis kombit.

Për shembull, në Austri, Ministria Federale për Mbrojtjen e Klimës, Mjedisit, Energjisë, Lëvizjes, Inovacionit dhe Teknologjisë (BMK) ka filluar “Klimaaktiv”. Ai përdor një instrument qeverisës inovativ që, së bashku me metodën integruese të punës, thithin ide të mira, forcë dhe angazhim në shtetet federale, komuna, kompani dhe OJQ-të dhe i forcojnë ato në nivelin federal dhe në të gjithë Austrinë.

Webfaqja klimaaktiv mund të konsultohet për informacione të mëtejshme.

Radhauptnetz Stadt Salzburg

Figure 2: “Metro network” visualization of the Bicycle network in Salzburg - Source: City of Salzburg/kon.sens

Figura 2. Vizualizimi i “rrjetit të metrosë” i rrjetit të biçikletave në Salzburg - Burimi: Qyteti i Salzburgut / kon.sens

4. CONCLUSION / PËRFUNDIMI

It was a long and not easy journey to come to the end of this project. Even if the COVID-19 prevents the partners to meet in person, digital technology created the possibility to have an online collaboration and active exchange of ideas, feelings and experiences. The Vienna based experts had the possibility to give tips, ideas, while showing best practices and methods of work.

The objective of this collaboration was to “provide municipal decisionmakers with some ideas for the Tourism Mobility Plan, that will help to plan in accordance with needs of habitants and tourist.” This publication will serve decision-makers, tourism sector developers, including NGOs and tour operators.

This document will be on their disposal and will be useful for their Tourism Mobility Plan, as guide for their future planning. And the ideas can inspire residents and tourists at the same time, with quick adoptable ideas. They can have a walkable and bike able city. Moving can be much easier. Reaching the natural and cultural heritage sites, which are an important feature and identity for Peja, can be much more sustainable.

The exchange workshop and this document are instruments for the stakeholders of Peja, to continue the journey for a more cyclable and walkable city, more liveable for tourists and, most important, for the habitants.

Ishte një udhëtim i gjatë dhe jo i lehtë për të arritur në fund të këtij projekti. Edhe nëse COVID-19 parandalon partnerët të takohen personalisht, teknologjia dixhitale krijoi mundësinë për të pasur një bashkëpunim në internet dhe shkëmbim aktiv të ideve, ndjenjave dhe përvojave. Ekspertët me qendër në Vjenë kishin mundësinë të jepnin këshilla, ide, ndërsa tregonin praktikat dhe metodat më të mira të punës.

Qëllimi i këtij bashkëpunimi ishte që të “sigurojë vendimmarrësit komunal me disa ide për Planin e Lëvizjes së Turizmit, që do të ndihmojë në planifikimin në përputhje me nevojat e banorëve dhe turistëve”. Ky botim do t’u shërbejë vendimmarrësve, zhvilluesve të sektorit të turizmit, përfshirë OJQ-të dhe operatorët turistikë.

Ky dokument do të jetë në dispozicion të tyre dhe do të jetë i dobishëm për Planin e tyre të Lëvizjes së Turizmit, si udhëzues për planifikimin e tyre të ardhshëm. Dhe idetë mund të frymëzojnë banorët dhe turistët në të njëjtën kohë, me ide të shpejta të adaptueshme. Ata mund të kenë një qytet për ecje dhe për biçikleta. Lëvizja mund të jetë shumë më e lehtë. Arritja në vendet e trashëgimisë natyrore dhe kulturore, të cilat janë një tipar dhe identitet i rëndësishëm për Pejën, mund të jetë shumë më i qëndrueshëm.

Punëtorja e shkëmbimit dhe ky dokument janë instrumente për palët e interesuara të Pejës, për të vazhduar udhëtimin për një qytet më të ciklueshëm dhe më të ecshëm, më të jetueshëm për turistët dhe, më e rëndësishmja, për banorët.

Have a nice journey Peja! Let’s do it!
Have a nice journey Peja! Let’s do it!